

ג ע"ב-ד ע"א. ידו של אדם ככרמלית?

מהתורה ישנן שתי רשויות: רה"ר ורה"י, וכל מה שאינו לא אחת מהשתיים הוא "מקום פטור" שאפשר לטלטל לתוכו ומתוכו. חכמים גזרו רשות חדשה "כרמלית" (לשון "יערו וכרמלו" - כשם שביער לא הולכים רבים, ומאידיך אין היחיד משתמש בו. רש"י) שאסור לטלטל לתוכה ומתוכה.

אביי: פשוט שידו של אדם אינה נחשבת כרה"ר (הוכחה ממקרה 8, שהעשיר לוקח מידו של העני ברה"ר ומכניס - ואינו מתחייב בהכנסה מרה"ר לרה"י) ואינה נחשבת כרה"י (הוכחה ממקרה 5, שהעני לוקח מידו של העשיר ומוציא לרה"ר - ואינו מתחייב במלאכה שלמה)

ידו של האדם אינה נחשבת כגופו, והיא רשות בפני עצמה

אביי: האם העוקר חפץ ומעביר לרשות לא כדין (שעשה עקירה והוצאה ויש בזה חצי מלאכה) לא יוכל להניח את החפץ (שלא יעשה מלאכה שלמה. וימתין עד שתצא שבת), וגם קנסו חכמים שידו תיחשב ככרמלית ולא יוכל להחזירה (שיעבור על הוצאה מכרמלית לרשות), או לא קנסו?

הברייתות חולקות בשאלתו של אביי, ברייתא 1 קנסוהו חכמים **שידו ככרמלית** - ואסור להחזירה, ברייתא 2 לא קנסוהו חכמים **וידו לאו ככרמלית** - ומותר להחזירה.

ברייתא 1 הוציאה **למטה** 10 טפחים (דינה כרה"ר) - קנסוהו חכמים ואסרו להחזירה (שהוציאה באיסור). ברייתא 2 הוציאה **למעלה** 10 טפחים (דינה כמקום פטור) - לא קנסוהו חכמים והתירו להחזירה. לכו"ע ידו ככרמלית.

ברייתא 1 הוציאה **בשבת** למטה 10 טפחים (דינה כרה"ר) - קנסוהו חכמים ואסרו להחזירה (שהוציאה באיסור). ברייתא 2 הוציאה **קודם השבת** למטה 10 טפחים (דינה כרה"ר) - לא קנסוהו חכמים והתירו להחזירה (שהוציאה בהיתר). לכו"ע ידו לאו ככרמלית (וידו כגופו דמיא).

ברייתא 1 הוציאה **בשבת במזיד** למטה 10 טפחים (דינה כרה"ר) - קנסוהו חכמים ואסרו להחזירה (שהוציאה באיסור). ברייתא 2 הוציאה **קודם השבת** למטה 10 טפחים (דינה כרה"ר) - לא קנסוהו חכמים והתירו להחזירה (שהוציאה בטעות).

ברייתא 1 הוציאה בשבת בשוגג - **קנסוהו חכמים "אטו מזיד"** ואסרו להחזירה. ברייתא 2 הוציאה בשבת בשוגג - **ולא קנסוהו חכמים "אטו מזיד"** והתירו להחזירה.

ברייתא 1 הוציאה בשבת בשוגג **ורוצה להחזירה לחצר אחרת** - אסרו להחזירה (שנתקיימה מחשבתו להוציא את החפץ מרשותו, לכן גזרו בו חכמים שלא יבוא לטעות בפעם הבאה ולהוציא לרה"ר). ברייתא 2 הוציאה בשבת בשוגג - **ורוצה להחזירה לחצר שעומד בה** - התירו להחזירה (שלא הועיל לעצמו בהוצאה החפץ, ולא יטעה בפעם הבאה לשוב ולהוציא).

ברייתא 1 הייתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ - אסור להחזירה

ברייתא 2 הייתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ - מותר להחזירה

מסתבר הפוך, במקום שעשה עקירה לפני שבת (שהתחיל בהיתר) יקנסוהו חכמים לא להחזירה. אבל במקום שעשה עקירה בשבת - עדיף שיחזיר את ידו (שיעבור על דברי חכמים בעשיית חצי מלאכה, עקירה; מאשר שמטירחתו להחזיק את החפץ זמן רב - יעזוב את החפץ ונמצא עושה מלאכה שלמה ויתחייב מדאו'. חכמים קנסו לגדור אדם מעבירות, ולא לקלקל ולגרום לאדם לעבור איסור דאו' מאשר דרבנן)

מכך שלא תירצו כך, למדים: לא נמנעו חכמים לפסוק את דבריהם, אפילו במקום שיגרמו דבריהם לעבור איסור חמור יותר.

רבי ביבי בר אביי: הדביק בשבת בשוגג פת בתנור, האם מותר לו לרדות את הפת (איסור שבות מדרבנן) כדי למנוע מהפת להיאפות (איסור דאו' - אופה), או לא ירדה?

אסור לו לרדות, שאיסור דרבנן חל גם במקום שגם עקב כך יגרם לאדם לעבור על איסור דאו'.

ייתכן שאי אפשר לדייק מאופן התירוף הברייתות את קושיית רבי ביבי, ונתרץ את הברייתות באופן אחר (מה שהעמדנו: חכמים אסרו להחזיר ידו מפני שהתחיל באיסור ולא חשו לכך שיזרוק את החפץ מידו, אינו בהכרח וניתן להסביר: המוציא חפץ במזיד - מכיוון שלא חוששים שיזרוק את החפץ ונמצא גורם לעצמו מיתת בי"ד, ניתן גם לקנוס אתו מדרבנן שלא יחזיר. מה שאין כן ברדיית הפת, אם נקנוס אותו מדרבנן שלא ירדה - נגרום לו למיתת בי"ד)